

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1168319/4

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יעקב זמיר

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יעקב מלמן)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אברהם אינדורסקי)

הנדון: מקום בירור מחודש של עובדות שהוכרעו על יסוד כתבי טענות ללא דיון וחקירות בשל אילוצי שעת החירום

החלטה

לפניי ערעורה של האם על פסיקת בית הדין הרבני האזורי בפתח תקווה שפטרה את האב ממזונות בתו בשל ניכור הורי. לפניי גם תגובתו של המשיב לערעור.

טרם כול אעיר כי לא מצאתי יסוד לדברי המערערת על סטייה מסדרי הדין שעניינה מתן החלטה בידי הרכב בית הדין שהתחלף שלא בהתאם לתקנה ע"א לתקנות הדין. ההליך הנוכחי שהתקיים בבית הדין קמא התקיים כולו באותו הרכב (ומה גם שבכל מקרה ניתנו בו ההחלטות על יסוד חומר כתוב ולא על יסוד הופעה פרונטלית של הצדדים או של עדים לפני בית הדין, וכדלהלן, ולחומר הכתוב ודאי חשופים כל חברי ההרכב שנתן את פסק הדין במידה שווה). השוני בין הרכב זה לבין הרכבים שעסקו בהיבטים אחרים של עניינם של הצדדים ובהליכים קודמים שהיו ביניהם אינו מעניינה של תקנה ע"א ואין בו כדי לחייב סדרי דין שונים מאלה שנקט בהם בית הדין.

ולגופם של דברים:

עיון בערעור ובתגובה לו מלמד שעיקר המחלוקת והטענות הן בנוגע לעובדות וקצתה אולי גם בנוגע לסדרי הדין בהיבט של בירור העובדות.

כידוע תקנות הדיון מאפשרות ערעור על יסוד טעות בעובדות, אך על דרך הכלל ממעטות ערכאות ערעור בכלל בסטייה מממצאיהן העובדתיים של הערכאות הראשונות ועל דרך הכלל גם היכולת לקיים בירור עובדתי ראוי ומקיף מצויה יותר בידי בית דין קמא. משכך ברי כי דרך המלך היא כי אכן יתקיים הליך ראוי ומלא של בירור העובדות בבית דין קמא, ורק אם לאחריו תהייה למי מהצדדים השגות על המסקנות העובדתיות ישקול בית הדין הגדול את טענותיו, יראה אם יש בסיס לכאורי להשגות אלה או שנטולות הן כל יסוד בעליל ובהתאם להתרשמותו ישקול אם לדון בערעור, לדחותו על הסף או לדון בו בכפוף להפקדת ערובה להוצאות.

בענייננו, כפי שעולה מהחומר שהוגש לפנינו ומעיון בתיק בית הדין קמא עולה כי לעת עתה לא נערך בירור ממצה שכזה. זאת לא משום שבית הדין התרשל בתפקידו חלילה או נהג שלא כדין אלא משום אילוצי שעת החירום שבגין מגפת הקורונה. הללו הביאו את בית הדין שקבע מפורשות, ובצדק, כי בירור הטענות צריך שייעשה בדיון במעמד הצדדים, לקבוע מאוחר יותר כי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בהעדר אפשרות לקיום דיון כזה יינתנו החלטותיו על יסוד טענות שבכתב. מובן מאליו גם כי נסיבות אלה לא אפשרו חקירה של אנשי המקצוע שכתבו את חוות הדעת בעניינם של הצדדים וההחלטות ניתנו אף בלעדיה.

צדק בית הדין בהחליטו כי לעת הזאת ייתן את החלטותיו בהתאם לנמצא לפניו, שכן אי אפשר לעכב את ההחלטות בענייני מזונות הילדים – הגע עצמך: כלום הייתה המערערת נכונה לקבל החלטות שידחו את ההכרעה עד לסופה המיוחל של תקופת החירום? כלום לא הייתה משמעות נקיטת מדיניות כזו כי גם הבן – שבמזונותיו חויב האב – לא יזכה להם לעת עתה?

מצב החירום אילץ את בית הדין כאמור שלא למצות את הבירור, ועם זאת דבר המובן מאליו הוא – ועל אחת כמה וכמה בבית הדין הרבני האמון על ההלכה כי "כל זמן שמביא ראיה סותר את הדין" ועל תקנות הדיון המתירות את סתירת הדין, ובענייננו פשיטא גם שאין צורך בהנמקה הנדרשת בתקנות מדוע לא הובאו העובדות או הראיות החדשות מלכתחילה, שהרי כולי עלמא ידעי את האילוצים שבגינם לא התקיים בירור מקיף של הללו – כי לא רק שלא נשללה האפשרות להשלמת הבירור בעתיד אלא כי זו אף מחויבת.

לדידי פשוט וברור כי זו גם כוונת בית דין קמא גופו ואין מקום לדקדוקו של בא כוח המערערת מהנאמר בהחלטה כי אם ישתנה יחס הבת לאב יבחן שנית את סוגיית חיוב האב במזונותיה כי אף אם כך יהיה לא ישליך הדבר אלא על העתיד ולא על מזונות העבר. הדקדוק אומנם נכון ומובן מאליו כשלעצמו – שינוי שכתוצאה משינוי היחס ישליך לדברי בית הדין רק על החיוב שלהבא – אך אינו סותר את האפשרות המובנת מאליה כי אם יתברר כי העובדות שלמפרע שונות הן משהניח בית הדין – ישתנה אף פסק הדין למפרע.

אכן על דרך כלל ערעור הוא 'דרך המלך' יותר מבקשה לסתירת דין, אך כאמור שעת החירום הנוכחית וכתולדה שלה גם ההליך האמור אינם בדרך הכלל וממילא אין הילוכם ב'דרך המלך' הרגילה. דרך המלך שבהם היא דרך העקלתון שבמקרים האחרים, מעין המצוי בהלכות שבת שיש מלאכות שעשייתן ביד ימין היא 'כדרך' וביד שמאל 'שינוי', אך מי שבעצמו שונה מהכלל, איטר יד, 'ימין שלו היא שמאל של כל אדם', וכך בענייננו מה שב'כל אדם' וכל הליך הוא 'שינוי' – בענייננו הוא 'הדרך' ולהפך.

כאמור בענייננו מחויב המשך הבירור בבית דין קמא, בהליך סדור ומלא הכולל את שמיעת הצדדים מפייהם, חקירת עדים וכו', ואין ספק שכך היה עושה בית הדין אף לולי דבריי – לבקשת מי מהצדדים ואולי אף שלא לבקשתם – אין בדבריי אלא משום הבהרה המחויבת נוכח הערעור והתשובה לו, ואולי אף בבחינת 'אין מזרזין אלא למזרזים'.

בבחינה זו האחרונה אעיר כי מגפת הקורונה כידוע טרם עברה מן העולם, אך מדיניות 'השמים הסגורים' השתנתה ולעת הזו ככל הנראה אי אפשר לקבוע כי המשיב לא יוכל להתייצב בבית הדין אלא שקיום הדיון בנוכחותו יצריך ככל הנראה יתר מאמץ מצידו (לרבות אולי שהייה בבידוד בבואו ארצה ושוב בשובו ללונדון, ואין אנו מקילים ראש בקושי בכרוך בכך ואף במחיר הכלכלי האפשרי) ויצריך אולי גם יתר גמישות מצד בית הדין ומצד המערערת. מאחר שלצערנו ספק אם אפשר לצפות לשינוי משמעותי בעניין זה בטווח הזמן הקרוב – אין מנוס ככל הנראה מעשיית המאמצים הדרושים לקביעת דיון בהשתתפות המשיב, אם כי אין לשלול גם אפשרות של השתתפות פיזית של בא כוחו בצירוף השתתפות וירטואלית שלו עצמו באמצעים טכנולוגיים שונים, כחלופה לאמור לעיל ובכפוף להתחייבות (ואולי אף לקבלה בקניין שיכולה להיעשות מרחוק) לאשר יפסק למרות העדר הקיום של "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב" כפשוטו. בדיון – או דיונים כאלה – ימצא בית הדין גם את חקירות העו"סים ככל שתידרשנה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך או כך סבורני כי ראוי שבית הדין ישלים את הבירור העובדתי האמור בהקדם האפשרי (במסגרת האילוצים) ובסופו יאשרר או ישנה את שקבע בפסקו – מושא הערעור. מובן שלאחר מכן תוכל לקום גם הזכות לערעור, אולם דיון בערעור עתה הוא בבחינת הקדמת המאוחר ועל כן אני מורה על סגירת תיק זה.

החלטה זו מותרת לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום כ"א בתמוז התש"ף (13.7.2020).

הרב יעקב זמיר

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה